

Bobří skluzavka a čerstvé otisky bobřích nohou s plovacími blánami. Stopy zadních nohou bývají u dospělých jedinců dlouhé 17–20 cm. Foto Přemysl Tájek.

Bobří hrad u Velké Hleďsebe. Foto Přemysl Tájek.

Divočina za humny – Bobři na Kosím potoce

Přemysl Tájek, David Blažek, Barbora Plašilová, Jana Rolková, Soňa Müllerová, Hana Kožíšková a Pavla Tájková, AOPK ČR, Regionální pracoviště Správa CHKO Slavkovský les

Ještě před padesáti lety byl bobr evropský druhem s velmi nejistou budoucností, který přežíval v několika málo posledních izolovaných oblastech – při ústí Rhôny ve Francii, na středním Labi v Německu, v jižním Norsku, Bělorusku a na několika místech Ruska. Přitom původní areál bobra zaujímal téměř celé lesní pásmo Evropy a Asie a ještě počátkem středověku nebyl bobr nijak vzácný ani v Čechách, kde se vyskytoval podél většiny řek nižších a středních poloh. Již v polovině 17. století byl u nás v řadě oblastí člověkem zcela vyhuben. Nejdéle se bobři udrželi v jižních Čechách, kde byl poslední bobr uloven v polovině 18. století. V letech 1804–1809 byli sice uměle odchovaní bobři vypouštěni na Třeboňsku, odkud rychle obsadili značnou část

jižních Čech, pro velké škody na břehových porostech však bylo roku 1833 vydáno nařízení o jejich lovu – a poslední z těchto bobrů byl pak uloven v roce 1876 (Anděra et Horáček 2005, Nováková 2012).

Už pro generace našich pradědů byl tedy bobr dávno vyhubeným zvířetem, symbolem divoké přírody, kterou už ve střední Evropě nikdy mít nebudeme. Díky zákonné ochraně těchto hlodavců a jejich reintrodukci* v některých evropských státech však došlo ve 20. století ke zvýšení početnosti evropské bobří populace a ve smutném příběhu o bobrovi nastal nečekaný zvrat. Nečekaný pro nás, kdo jsme bobry neznali a nevěděli nic o jejich houževnatosti.

*reintrodukce = vysazení druhu do míst původního výskytu, odkud vymizel nebo byl vyhuben

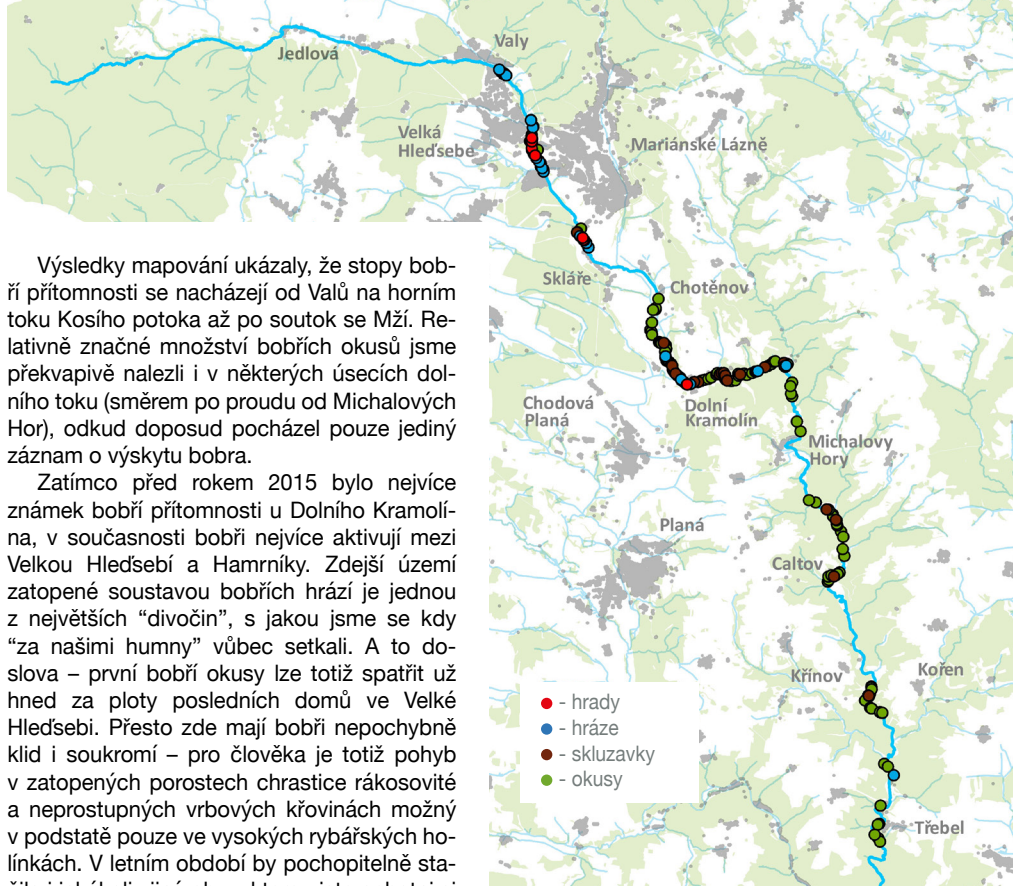
Bobr evropský (*Castor fiber*) je poměrně mohutné a zavalité zvíře, dospělí jedinci mohou vážit i přes 30 kg. Délka těla dospělých bobrů bez ocasu dosahuje 75–102 cm, ocas 25–34 cm. Na snímku je bobr vyfocený v roce 2015 fotopastí u Dolního Kramolína. Foto Přemysl Tájek.

První záznamy o návratu bobrů do české přírody z okolních zemí se datují do druhé poloviny 60. let 20. století. Po roce 1980 se bobři začali objevovat i v západních Čechách, nejdříve na Radbuze nad Horšovským Týnem a koncem 80. let v Českém lese, kam se rozšířili z povodí Dunaje řekou Naab a jejím přítokem Pfeimd (který za státní hranici známe jako Kateřinský potok). V polovině 90. let byly první známky pobytu bobrů zaznamenány i na Chebsku (na potoce Plesná, na soutoku Ohře s Reslavou a Mohelenském potoce) a zhruba před patnácti lety také v NPR Soos a na Střele u Žlutic (Brož 2007). V uplynulém desetiletí nových lokalit významně přibývá a podrobnější popis bobřího návratu do naší krajiny by vydal na samostatný článek.

V roce 2002 byly první stopy činnosti bobrů zaznamenány také ve Slavkovském lese, v jižní části CHKO na Kosím potoce u Dolního Kramolína, a od té doby jsou zde bobři nepřetržitě až dodnes. Bobři se dlouhou dobu drželi pouze v úseku mezi Dolním Kramolínem a Lazurovým vrchem, od roku 2015 se ale začali objevovat níže po proudu i výše proti němu. Přítomnost bobrů byla stále nápadnější – našli jsme první bobří hráze i hrady, noční život

bobrů se nám podařilo zachytit s pomocí fotopastí a jeden z bobrů byl nalezen sražený autem mezi rybníky Malý a Velký Regent. Bylo zřejmé, že bobři se v území úspěšně rozmnožují a odrostlá mláďata vyhnaná z teritorií dospělých jedinců obsazují nová území.

Ucelenější informace o rozšíření a početnostech bobrů na Mariánskolázeňsku však chyběly, a tak jsme se v prosinci 2021 rozhodli podrobně zmapovat veškeré pobytové stopy bobrů v celé délce Kosiho potoka, tedy od jeho pramenů až po soutok se Mží. Všechny známky bobří přítomnosti jsme zaznamenávali s pomocí aplikace BioLog, což nám umožnilo nálezy přesně lokalizovat, popsat a případně k nim i přiložit fotodokumentaci. Mapování jsme uskutečnili za ideálních podmínek, 8. prosince 2021, na několik dnů starém sněhovém poprašku. Každý z nás mapoval jiný z celkem pěti na sebe navazujících úseků Kosiho potoka a během jediného dne jsme tak zdokumentovali celkem 220 pobytových známek bobrů. Kromě čerstvých i starších okusů jsme našli i 23 bobřích hrází, 53 skluzavek, 7 hradů, 1 noru. Jednoho nedospělého bobra se nám dokonce podařilo spatřit při stavbě hráze.

Výsledky mapování ukázaly, že stopy bobří přítomnosti se nacházejí od Valů na horním toku Kosiho potoka až po soutok se Mží. Relativně značné množství bobřích okusů jsme překvapivě našli i v některých úsecích dolního toku (směrem po proudu od Michalových Hor), odkud doposud pocházel pouze jediný záznam o výskytu bobra.

Zatímco před rokem 2015 bylo nejvíce známek bobří přítomnosti u Dolního Kramolína, v současnosti bobří nejvíce aktivují mezi Velkou Hleďsebe a Hamrníky. Zdejší území zatopené soustavou bobřích hrází je jednou z největších “divočin”, s jakou jsme se kdy “za našimi humny” vůbec setkali. A to doslova – první bobří okusy lze totiž spatřit už hned za ploty posledních domů ve Velké Hleďsebe. Přesto zde mají bobří nepochybně klid i soukromí – pro člověka je totiž pohyb v zatopených porostech chřastice rákosovité a neprostupných vrbových křovinách možný v podstatě pouze ve vysokých rybářských holínkách. V letním období by pochopitelně stačila i jakákoliv jiná obuv, kterou jste ochotni si namočit, leč hustá vegetace bránící rozhledu, dvoumetrové kopřivy a hejna komárů jsou dostatečným důvodem, proč si exkurzi do zdejší “divočiny” udělat raději v zimě.

Půjdeme-li dále po proudu, pak další četnější známky bobřího osídlení nalezneme poblíž nového silničního obchvatu Mariánských Lázní, mezi Stavebním mlýnem a Vysokou Pecí u Skláře. Jsou tu i dva bobří hrady nacházející se jen pár metrů od silnice a železničního mostu. Větší z hradů zde stál už v roce 2019 a je dobře patrný i z jedoucího vlaku.

Další úsek s četnými staršími i čerstvými bobřími okusy se nachází mezi Chotěnovem a Buchtálem a je dlouhý přes 4,5 km. Bobří tady mají pět hrází, jeden hrad a nejméně jednu noru. Většina bobřích okusů pochází z let 2004–2018, hojně jsou tu ale i čerstvé známky pobytu, přičemž nejnapadnější je nová velká hráz u mostu k Lazurovému vrchu.

Pobytové známky bobřů zaznamenané v roce 2021 na Kosiho potoce.

Romantický bobří hrad pod obřím smrkem na poloostrově potočního meandru, kde bobří sídlili v letech 2013 a 2014, je dnes sice již opuštěn, bobří si ale postavili nový o kus výše proti proudu – přímo v Dolním Kramolíně, hned přes potok od zahradního plotu posledního domu.

Mezi Buchtálem a Michalovými Horami je dnes pobyťových známek jen pomálu, ještě před několika lety tomu tak ale nebylo a nacházela se zde i velká bobří hráz. Větší koncentrace bobřích okusů i skluzavek jsme však našli mezi Michalovými Horami a Caltovem. Tři o něco menší shluky bobřích pobyťových stop jsme pak zaznamenali pod Krínovem a Třebelí a také přímo u soutoku Kosiho potoka se Mží.

Bobří hrad u nového silničního obchvatu u Sklářů. Foto Barbora Plašilová.

- ▲ Bobří stezka, po níž se večer vydávají bobři na pastvu. Během vegetační sezóny se bobři živí měkkými, nezdřevnatělými částmi rostlin, které se vyskytují na březích vodních toků a ve vodě. Foto Přemysl Tájek.
- Protože bobři neupadají do zimního spánku, musejí i během zimy přijímat značné množství potravy. Oproti létu jsou však nuceni přejít na jiný druh stravy – kůru z větvi dřevin. Proto kácejí stromy. Zaměřují se především na vrby a osiky – ty totiž obsahují menší množství tříslovin než třeba olše (ty jsou sice podél západočeských toků nejčastější dřevinou, ale bobři je okusují zřídka). Bobří okusy u Velké Hledebe. Foto Přemysl Tájek.

Boblí hráz u Velké Hleďsebe. Foto Přemysl Tájek.

Promítneme-li si terénní záznamy o výskytu bobrů do mapy, je zřejmé, že bobři zde v současnosti obývají větší počet teritorií a žije tu přinejmenším několik bobřích rodin. Odhadujeme, že nejméně čtyři.

Je zajímavé, že se bobři vůbec nevyhýbají lidským sídlům a často si své hrady staví přímo poblíž lidských staveb. Čím to může být pro bobry výhodné? Zdá se, že bobři v naší kulturní krajině postupně našli místa, kde lidem příliš nevadí a nikdo je odtud tedy nevyhání. Nezamokřují tu kosené louky ani vypěstované les a nikdo jim zde tedy neničí hráze a ani se nesnaží bobry ulovit (ano, i pokusy o pytláctví jsme v oblasti v posledních letech zaznamenali). Dokud bobři při své pilné práci nezatočí nejbližší zahrádku, málokomu jejich řádění v kopřivách za vsí vadí a značná část lidí dokonce o bobrech ve svém sousedství ani neví.

Každý, kdo alespoň trochu nahlédne do života a zvyků těchto pracovitých a vytrvalých tvorů, musí k nim pocítit sympatie. Přejeme jim tedy, aby si časem získali náklonnost i svých nových sousedů. ■

Literatura:

- Anděra M. et Horáček I. (2005): *Poznáváme naše savce*. – Sobotales, Praha, 328 pp.
- Brož K. (2007): *Bobr evropský na Chebsku*. – Arnika, přírodou a historií Karlovarského kraje 1/07: 2–3.
- Nováková H. (2012): *Populační hustota bobra evropského (Castor fiber L.) v Litovelském Pomoraví*. – Ms. 45 pp. [Dipl. práce, depon in: PpF UP, Olomouc].

KRÁTKÉ ZPRÁVY

■ O tom, že se bobři celkem úspěšně šíří i podél toků Ohře a Sřely, víme již delší dobu. Nově se však začínají objevovat také na místech, kde bychom je ještě před několika lety tak úplně nečekali. Tedy i v povodí menších potůčků daleko od zmíněných řek. Stopy jejich činnosti bývají v poslední době stále častěji zaznamenávány v povodí Lomnického potoka. Bobry pokácené osiky a bobří hrad najdeme například na potoce Javorná. Od jihu se bobři postupně dále šíří také do Doupovských hor – jejich hráze jsou i na drobném toku Lochotínského potoka nedaleko Albeřic.

■ Již letos, tedy rok po obnově a odbahnění rybníků v PR U Sedmi rybníků, byly zdejší vodní nádrže opět plné života. Lokality AOPK ČR pravidelně monitoruje, vždy několikrát během roku, na jaře a v létě. V obnovených rybnících byla zjištěna přítomnost a rozmnožení většiny druhů obojživelníků z historických záznamů, včetně kriticky ohroženého čolka velkého. Velmi úspěšnou sezonu zde v roce 2021 „slavili“ čolci obecní a horští, blatnice skvrnitá a rosnička zelená, jejichž larvami se to zejména v rybnících Malý a Velký Vydýmač jen hemžilo.